

Een bijkomend argument voor de stelling dat de huwelijksvoordelen die vervallen bij echtscheiding op grond van bepaalde feiten of op grond van feitelijke scheiding, alleen die huwelijksvoordelen zijn die ook overlevingsrechten zijn, kan worden gevonden in art. 334ter B.W.(559). Dit artikel voorziet in het verval van de voordelen die in het vooruitzicht van de verdeling werden toegestaan ten aanzien van de echtgenoot die blijkt tijdens het huwelijk een overspelig kind te hebben verwekt(560). Huwelijksvoordelen die geen overlevingsrechten zijn, vallen buiten de toepassing van dit artikel(561). Er is geen reden om aan te nemen dat de wetgever de echtgenoten bij echtscheiding — en dus ook de onschuldige echtgenoot — aan een strenger regime zou wensen te onderwerpen dan de overspelige echtgenoot die krachtens art. 334ter B.W. alleen de huwelijksvoordelen die tegelijk overlevingsrechten zijn, verliest.

HOOFDSTUK V

DE SCHEIDING VAN GOEDEREN

Auteur: J.-L. SNYERS

358. Het huwelijksstelsel van scheiding van goederen verschilt fundamenteel van het wettelijk stelsel in die zin dat er geen gemeenschappelijk vermogen tussen de echtgenoten tot stand komt (art. 1466 B.W.) en dat de schulden van de echtgenoten in principe enkel verhaalbaar zijn op de inkomsten en het vermogen van die echtgenoot die de schuld aangaat. Dit huwelijksstelsel wordt bij huwelijkscontract vóór of tijdens het huwelijk aangegaan of kan ontstaan na een gerechtelijke uitspraak (art. 1470 B.W.).

AFDELING 1

HET BEWIJS BIJ SCHEIDING VAN GOEDEREN

359. De bewijsregeling van de eigendom van de goederen in het stelsel van scheiding van goederen is gelijkaardig aan die in het wettelijk stelsel. Art. 1468 B.W. verwijst hiervoor uitdrukkelijk naar art. 1399, tweede en derde lid B.W.

Dit betekent dat een echtgenoot zijn persoonlijke eigendom ten aanzien van derden (hoofdzakelijk schuldeisers) met geschreven documenten moet kun-

(559) W. PINTENS, B. VAN DER MEERSCH en K. VANWINCKELEN, *Inleiding tot het familiaal vermogensrecht*, Leuven, Universitaire Pers Leuven, 2002, 270, nr. 555.

(560) Zie M. COENE, „De vermogensrechtelijke gevolgen van het nieuwe afstammingsrecht” in P. SENAËVE (ed.), *Het nieuwe afstammingsrecht*, Leuven, Acco, 1987, nr. 395-398; A. HEYVAERT en R. VANCRAENENBROECK in *Comm. Pers.*, art. 334ter, nr. 6; G. MAHIEU en D. PIRE, „La filiation”, in *Rép. Not.*, Brussel, Larcier, 1999, nr. 132-140.

(561) L. RAUCENT, „Le nouveau droit de la filiation: aspects patrimoniaux”, *Ann. dr.* 1987, 358. Anders: C. DE WULF, „De wet tot wijziging van een aantal bepalingen betreffende de afstamming en het patrimoniale familierecht”, *R.W.* 1987-88, 281.

nen aantonen(562). Dergelijk schriftelijk bewijs kan vanzelfsprekend een aankoopfactuur op naam van één echtgenoot zijn, alhoewel het tegenbewijs door de schuldeiser nog kan worden geleverd(563).

Vaak worden documenten tussen echtgenoten opgesteld die nadien als bewijs van eigendom naar voor worden gebracht(564). De geldigheid van dit bewijs wordt soms betwist. Zo vindt de Rechtbank van Eerste Aanleg te Brussel(565) dat een lijst van goederen op verklaring van één echtgenoot opgenomen in een notariële akte een bewijselement (van persoonlijke eigendom) is, maar aangezien partijen zichzelf geen bewijstitel kunnen verschaffen, moet worden nagegaan aan de hand van concrete gegevens of de vermeldingen in de notariële akte met de werkelijkheid overeenstemmen en of deze geen schijnakte is. In dezelfde lijn oordeelt dezelfde Rechtbank van Eerste Aanleg te Brussel(566) dat een inventaris gemaakt in het huwelijkscontract niet wordt gedekt door de bewijskracht van de authentieke akte die het huwelijkscontract is. Het blijft een verklaring tussen partijen, die derden kunnen betwisten. In casu zijn er verschillende elementen aanwezig die aan de waarachtigheid van de inventaris kunnen doen twijfelen. Dit is ook de mening van de Rechtbank van Eerste Aanleg te Doornik(567) die oordeelt dat een inventaris in een huwelijkscontract een louter eenzijdige verklaring van partijen is, zonder bewijswaarde jegens derden wat betreft de oprecht-heid ervan.

Toch mag men dergelijk standpunt niet te sterk benadrukken en elke waarde aan een inventaris in een huwelijkscontract ontzeggen. In het laatste geval houdt de Rechtbank geen enkele rekening met het feit dat het huwelijkscontract perfect kan zijn opgesteld jaren voor er sprake was van enige (be-
lasting)schuld, *in tempore non suspecto*.

Voormelde uitspraken zijn geen voorbeelden van een eensgezinde rechtspraak. Andere uitspraken hechten wel belang aan dergelijke verklaringen, minstens als bewijs door geschrift waarbij de schuldeiser vrij is om het tegenbewijs te leveren. Dit is de mening van het Hof van Beroep van Antwerpen op 10 januari 1994(568). Het Hof beslist dat dergelijke verklaring in het huwelijkscontract de bewijskracht moet krijgen zoals bepaald in art. 1320 B.W. Het geldt tot bewijs van het tegendeel. Dit is ook het standpunt van de Rechtbank van Eerste Aanleg te Luik. Een inventaris gemaakt in het huwelijkscontract ten tijde van het huwelijk, meer dan één

(562) [Brussel 7 september 1998](#), *J.L.M.B.* 1999, 1016, *Rev. trim. dr. fam.* 1999, 151 en Luik 10 februari 2000, *J.L.M.B.* 2001, 121.

(563) Bv. de betaling van de prijs vanuit een gezamenlijke bankrekening, Luik 10 februari 1995, *J.L.M.B.* 1996, 1706.

(564) *Cfr. supra* bij het wettelijk stelsel nr. 116.

(565) Rb. Brussel 10 oktober 1995, *R.W.* 1996-1997, 1071.

(566) Rb. Brussel 13 oktober 1997, *Bull. Bel.* 2000, 422.

(567) Rb. Doornik 23 mei 1997, *Bull. Bel.* 1999, 1194.

(568) [Antwerpen 10 januari 1994](#), *R.W.* 1994-1995, 571, noot H. CASMAN en A. VERBEKE.

jaar alvorens de schuld bij de bank werd aangegaan is volgens hem bewijskrachtig(569). Er kan geen collusie tussen partijen geweest zijn opdat de latere echtgenoot-schuldenaar zijn verplichtingen niet meer zou moeten nakomen(570).

Wanneer van goederen gescheiden echtgenoten geen bewijs van de persoonlijke eigendom van hun roerende goederen kunnen leveren, worden deze door artikel 1468 B.W. als onverdeelde eigendom van beiden beschouwd. Dit is een wettelijk vermoeden dat tegenstelbaar is aan derden, behoudens de vrijheid van de derden om het tegenbewijs te leveren. Beslag op onverdeelde goederen ten laste van één van beide echtgenoten kan de gerechtelijke verkoop van die goederen met zich meebrengen wanneer die goederen niet gevoelig kunnen worden verdeeld, zoals door de Rechtbank van Eerste Aanleg te Luik(571) wordt beaamd. In voorkomend geval zullen de rechten van de echtgenoot-niet-schuldenaar overgaan op een deel van de te bekomen verkoopprijs van die goederen.

360. Tussen echtgenoten kan het bewijs van persoonlijke eigendom met alle middelen van recht worden geleverd. Dit betekent dat zelfs getuigen en vermoedens een bewijs kunnen vormen. Zo kan bijvoorbeeld volgens het Hof van Beroep van Brussel(572) de echtgenoot die niet aan de financiële risico's van de handelszaak deelneemt, niet beweren dat hij mede-eigenaar is van de handelszaak. Zeker als hij daarnaast van zijn echtgenoot de terugbetaling van de door hem gedane kosten en betaling van een commissieloon voor zijn prestaties vraagt.

Die discussies ontstaan gemakkelijk tussen ex-echtgenoten in het kader van de vereffening-verdeling van hun huwelijksstelsel, waarbij de ene echtgenoot vermogenstransferen naar de andere echtgenoot betwist en zijn eigendom terugverdert. In dat geval kan door alle middelen van recht het bewijs worden geleverd van een vermogensverrijking van één echtgenoot ten nadele van de andere. Maar het huwelijkscontract kan de bewijsvoering hiervan bemoeilijken. Zo oordeelt het Hof van Beroep van Antwerpen(573) dat de vereenvoudigde bewijsregeling van vermoedens uit het huwelijkscontract voorrang krijgt op de mogelijkheid om een ongerechtvaardigde verrijking te bewijzen. Het Hof aanvaardt geen tegenbewijs indien in het huwelijkscontract een beding is opgenomen dat bij ontstentenis van geschreven rekening-

(569) Rb. Luik 26 juni 1995, *Act. dr.* 1996, 212.

(570) Zie ook Y.-H. LELEU en L. RAUCENT, *Rép. Not.*, T. V., *Les régimes matrimoniaux, IV, les régimes conventionnels*, 898-899, nr. 1062 en de daar aangehaalde rechtspraak; E. DIRIX, „Executierechten en huwelijksvermogensrecht”, in W. PINTENS en B. VAN DER MEERSCH (eds.), *De wederzijdse rechten en verplichtingen van echtgenoten en de huwelijksvermogensstelsels*, Antwerpen, Maklu, 1997, 236, nr. 328-330; H. CASMAN, „Over de bewijskracht van authentieke akten” in X (ed.), *Liber amicorum Marcel Briers*, Gent, Mys & Breesch, 1993, 27-36.

(571) Rb. Luik 4 januari 1995, *Act. dr.* 1996, 198.

(572) Brussel 10 mei 1996, *J.T.* 1996, 59.

(573) [Antwerpen 22 december 1997](#), *T. Not.* 1999, 390.

en echtgenoten vermoed worden hun rekeningen van dag tot dag te hebben vereffend.

Dit laatste is zeer verregaand, misschien wel te verregaand. In feite sluit één enkel algemeen vermoeden in het huwelijkscontract volledig het getuigenbewijs of het bewijs door andere, specifieke vermoedens uit. Toch worden in de meeste huwelijkscontracten van scheiding van goederen beide principes gehuldigd, enerzijds dat het bewijs tussen echtgenoten door alle middelen van recht kan worden geleverd en anderzijds dat zonder geschreven rekeningen de echtgenoten vermoed worden die van dag tot dag te hebben vereffend.

Bij gebrek aan tegenbewijs, kan de verwerende echtgenoot volstaan met te verwijzen naar dit algemeen vermoeden. Maar het heft niet de mogelijkheid op voor de andere echtgenoot om door middel van andere bewijselementen vooralsnog het tegendeel proberen te bewijzen. Het algemeen vermoeden betreft hoofdzakelijk de deelname van de echtgenoten in de bijdrage in de lasten van het huwelijk, waar zij niet wekelijks of maandelijks documenten over moeten opstellen tot bewijs van hun bijdragen. Dit betekent niet dat voor eenmalige operaties, zoals bv. de aankoop van een woning elk bewijs van onrechtmatige verrijking onmogelijk zou zijn.

361. Het wettelijk vermoeden van gelijke onverdeelde aandelen bij de aankoop van een onroerend goed, zoals bepaald in art. 577 bis § 2 B.W., is enkel van toepassing bij gebrek aan afwijkende overeenkomsten of bijzondere bepalingen. Een dergelijke afwijkende overeenkomst is het vermelden in de aankoopakte dat één echtgenoot meer dan de helft van de aankoopprijs betaalt, zodat zijn aandeel in het goed dan als groter dan de helft moet worden beschouwd⁽⁵⁷⁴⁾. Bij latere verkoop van het goed wordt de verkoopprijs niet bij helften verdeeld maar verdeeld in functie tot hun aandeel in het goed.

362. In het kader van bewijsvoering tussen (ex-)echtgenoten wordt soms de morele onmogelijkheid aangevoerd om zich geschriften van hun onderling aangegane verbintenissen te verschaffen. De huwelijkse relatie zou het opstellen van onderlinge geschriften bemoeilijken. Toch heeft de wetgever geen uitzondering gemaakt voor onderlinge verbintenissen van gehuwden zodat het huwelijk geen reden kan zijn om elk geschrift te vermijden omwille van morele onmogelijkheid. Nochtans is dit geen absoluut principe. Het is de bodemrechter die dit op soevereine wijze zal beoordelen. Dit kan bijvoorbeeld het geval zijn als het huwelijkscontract de echtgenoten uitdrukkelijk vrijstelt om geschreven bewijzen op te stellen voor een aantal verbintenissen terwijl bovendien uit de debatten voor de rechtbank nergens blijkt dat de echtgenoten zouden afgeweken hebben van een vaste gewoonte in hun huwelijk om de financiële verhoudingen in vertrouwen en zonder geschrift

(574) Brussel 17 mei 2001, *J.T.* 2001, 595.

af te handelen(575). Ook kunnen in het huwelijkscontract ingeschreven vermoedens van eigendom, de echtgenoten vrijstellen om geschreven bewijzen bij te houden(576).

363. Een andere vraag is die van de eigendom van een gezamenlijk uitgebate handelszaak. Zo is bij hypothese een kleinhandel eigendom voor het huwelijk van de man. Man en vrouw huwen met een huwelijkscontract van scheiding van goederen met gemeenschap van aanwinsten. Na het huwelijk wordt de handelszaak omgevormd tot een groothandel. Deze handel blijkt een voortzetting van de oude handelszaak te zijn. Het Hof van Beroep te Gent is van oordeel dat die handelszaak eigendom van de gemeenschap is aangezien uit de feiten voldoende blijkt dat beide echtgenoten gedurende het huwelijk die nieuwe handelszaak samen hebben opgebouwd(577). Het arrest had dezelfde redenering kunnen volgen zo de echtgenoten onder volledige scheiding van goederen waren gehuwd en de handelszaak dan als onverdeelde eigendom van beide echtgenoten beschouwen. Dit is echter telkens een feitenkwestie waaruit geen algemene regel kan worden afgeleid, behoudens misschien de vraag of de huidige handelszaak reeds bestond voor het huwelijk (en dus eigen van de betrokken echtgenoot is) dan wel een nieuwe handelszaak is die gezamenlijk na het huwelijk is opgebouwd.

364. Tenslotte onderstreept het Hof van Cassatie dat echtgenoten gehuwd onder het stelsel van scheiding van goederen hun volledige rechten behouden van beschikking, genot en beheer over hun goederen, onverminderd de toepassing van art. 215 BW. Elke echtgenoot behoudt zijn eigen inkomsten en spaartegoeden, met inbegrip van het eventueel overschot van bedrijfsvoorheffing die ingehouden is omwille van zijn beroepsactiviteit(578). *In casu* had de curator van een gefailleerde echtgenoot de helft van de terugbetaalde bedrijfsvoorheffing gevorderd omdat die op naam van beide echtgenoten was gevestigd. Het Hof is van oordeel dat de bedrijfsvoorheffing ingehouden op de inkomsten van een enkele echtgenoot enkel die echtgenoot betreft, zodat een eventuele terugbetaling hem alleen toekomt ongeacht of de inkohiering op naam van beide echtgenoten is gebeurd.

AFDELING 2

VERHAALBAARHEID VAN SCHULDEN

365. De bepalingen met betrekking tot het huwelijksstelsel van scheiding van goederen houden geen specifieke regeling in over de verhaalbaarheid

(575) [Luik 21 maart 2000](#), *J.L.M.B.* 2001, 550 en [Luik 22 september 1999](#), *J.T.* 2000, 777, *Rev. trim. dr. fam.* 2001, 515, noot F. TAINMONT.

(576) [Antwerpen 22 december 1997](#), *Rev. trim. dr. fam.* 2000, 505 en *T. Not.* 1999, 390.

(577) [Gent 10 december 1998](#), *T. Not.* 2000, 297.

(578) *Cass.* 18 maart 1999, *Arr. Cass.* 2000, 31, *Bull. Bel.* 2000, 809, *Pas.* 1999, I, 414, *Rev. not. b.* 1999, 522, *R.W.* 1999-2000, 538.

van schulden ten aanzien van echtgenoten die onder toepassing van dit stelsel zijn gehuwd. Het zijn de algemene principes van verbintenissen- en contractenrecht die op deze echtgenoten van toepassing zijn, onverminderd de toepassing van de regels van het primair huwelijksstelsel over de hoofdelijke gehoudenheid voor de huishoudelijke schulden (art. 222 BW). Dit betekent dat de schulden van één echtgenoot maar verhaalbaar zijn op zijn eigen goederen en inkomsten, inclusief zijn helft van de onverdeelde goederen.

366. Toch is er een uitzondering voor de fiscale schulden. Het huwelijksstelsel van scheiding van goederen is niet tegenwerpelijk aan de fiscus wanneer die fiscale schulden op beide echtgenoten heeft ingekohierd en de schuld op de goederen van de (bij hypothese niet-gefaillleerde en niet-belastingplichtige) echtgenoot wenst te verhalen(579). De eigen goederen van de niet-belastingplichtige echtgenoot zijn in dat geval beslagbaar voor de fiscus. Het huwelijksstelsel van scheiding van goederen is maar tegenstelbaar aan de fiscus in de mate van de toepasselijkheid van art. 394 WIB, omdat het een op beide echtgenoten ingekohierde schuld is.

Anderzijds is het huwelijksstelsel van scheiding van goederen wel tegenwerpelijk aan de fiscus wanneer die fiscale schulden, op slechts één van de echtgenoten ingekohierd (wegens feitelijke scheiding), op de goederen van de andere echtgenoot wenst te verhalen(580). De eigen goederen van de niet-belastingplichtige echtgenoot zijn in dat geval niet beslagbaar voor de fiscus. Het huwelijksstelsel van scheiding van goederen is dan tegenstelbaar aan de fiscus zonder verder onderzoek naar de toepasselijkheid van artikel 394 WIB, omdat het een niet op beide echtgenoten ingekohierde schuld is.

Sinds de Wet van 4 mei 1999, van toepassing vanaf aanslagjaar 2000, is er een wijziging in de wet doorgevoerd waardoor de belasting ingekohierd op naam van één echtgenoot ook verhaalbaar is op de andere echtgenoot onder een aantal voorwaarden van kennisgeving van de belastingschuld aan de andere echtgenoot.

367. Er moet hier worden herinnerd dat artikel 222 B.W. bepaalt dat beide echtgenoten hoofdelijk gehouden zijn tot de huishoudelijke schulden. Maar als er ter uitvoering van een dergelijke huishoudelijke schuld maar vonnis tegen één van de echtgenoten is geëist, dan zijn enkel zijn goederen voor beslag vatbaar(581).

(579) *Cass.* 18 maart 1999, *Arr. Cass.* 2000, 31, *Bull. Bel.* 2000, 809, *Pas.* 1999, I, 414, *Rev. not. b.* 1999, 522 en *R.W.* 1999-2000, 538.

(580) *Luik* 30 juni 2000, *Fisc. Koer.* 2000, 512, noot S. VERTOMMEN, *J.T.* 2001, 719, noot N. PIROTTE en *J.L.M.B.* 2000, 1474.

(581) *Rb. Luik* 26 juni 1995, *Act. dr.* 1996, 212.

AFDELING 3
HET BESTUUR

368. Wanneer de echtgenoten gehuwd zijn onder het stelsel van scheiding van goederen, heeft elk van hen alleen de bevoegdheid van beheer, genot en beschikking over zijn goederen (art. 1466 B.W.), vanzelfsprekend onverminderd de toepassing van artikel 215 § 1 B.W. over de bescherming van de gezinswoning. Dit geeft in de praktijk zelden aanleiding tot problemen. De principes zijn blijkbaar duidelijk. Enkel de bescherming van de gezinswoning, eigendom van één van beide echtgenoten blijft soms voor discussies zorgen. Zo gaat de vrouw die de gezinswoning mee in hypotheek geeft ter garantie van schulden van haar echtgenoot, geen eigen schuld aan(582). Toch is haar garantieverbintenis één en onverdeeld met de schuld van haar echtgenoot. Zij zou trouwens de gezinswoning niet zonder haar echtgenoot in hypotheek kunnen geven.

AFDELING 4
DE ONVERDEELDHEID IN EEN STELSEL VAN
SCHEIDING VAN GOEDEREN

369. Van goederen gescheiden echtgenoten kunnen gezamenlijk in onverdeeldheid goederen verwerven, net zoals twee niet met elkaar gehuwde personen in onverdeeldheid goederen kunnen verwerven. Dit kan bij helften of bij andere breukgedeelten. Op zich stelt dit geen probleem. Op die onverdeelde goederen zijn de gemeenrechtelijke regels van artikel 577-2 B.W. van toepassing wat betreft het beheer van de goederen en het verdelen van de kosten, lasten en inkomsten ervan.

Ook artikel 815, tweede lid B.W. dat aan elke deelgenoot het recht geeft om uit onverdeeldheid te treden, is in principe van toepassing op gehuwde mede-eigenaars. Het huwelijk maakt van onverdeelde goederen niet automatisch een doelgebonden onverdeeldheid die staande het huwelijk zou moeten worden bewaard (art. 1469 B.W.), met uitzondering van de gezinswoning waarvoor art. 215 § 1 B.W. een bescherming biedt.

Reeds geruime tijd smeult een discussie of artikel 815 B.W. van openbare orde is en dus geen andersluidende overeenkomsten toelaat(583), dan wel niet van toepassing zou zijn op een doelgebonden onverdeeldheid(584). In de onderzochte periode is dit probleem nogmaals diepgaand onderzocht en

(582) Rb. Neufchâteau 19 december 1995, *R.R.D.* 1996, 453.

(583) D. LECHIEU en R. PIRSON, „L'article 815 du code civil et l'indivision volontaire à titre principal”, in *La copropriété*, Brussel, 1985, 228-253.

(584) G. BAETEMAN, „Le statut des biens acquis par deux époux séparés de biens”, *R.C.J.B.* 1971, 209-210; H. CASMAN, „De la propriété indivise entre époux séparés de biens et de ses effets vis-à-vis des tiers” (noot onder Rb. Brussel 12 oktober 1972), *R.C.J.B.* 1974, 559; F. LAURENT, *Principes de droit civil*, X, 1874, nr. 228; W. PINTENS, *Echtscheiding door onderlinge toestemming*, Antwerpen, Kluwer, 1982, 191, nr. 307; A. VERBEKE, *Goederenverdeling bij echtscheiding*, Antwerpen, Maklu, 1994, 289-290, nr. 193.

wordt de tweede theorie gemotiveerd verdedigd(585). Minstens moet men hieruit afleiden dat het principe om altijd en in elke omstandigheid uit onverdeeldheid te kunnen treden, niet onomstotelijk vast ligt.

370. Soms wordt door echtgenoten op grond, eigendom van één van beide echtgenoten, in onverdeeldheid een gebouw opgericht. Partijen wensen de grond persoonlijke eigendom van de betrokken echtgenoot te laten maar het op te richten gebouw aan beide echtgenoten in onverdeeldheid te laten toebehoren. Een mogelijke oplossing zou kunnen zijn dat de grondeigenaar deels aan zijn recht van natrekking verzaakt ten voordele van zijn echtgenoot. Die oplossing kan men terugvinden zowel bij van goederen gescheiden echtgenoten als bij echtgenoten die onder een gemeenschapsstelsel zijn gehuwd.

De verzaking aan het recht van natrekking op een eigen perceel grond t.v.v. een huwelijksgemeenschap (ongeacht of het een wettelijke gemeenschap betreft dan wel een stelsel van scheiding van goederen waaraan een beperkte gemeenschap is gekoppeld) is een zodanig ingrijpende wijziging van het huwelijksstelsel, al is het maar onrechtstreeks, dat dit onderworpen is aan de regels van de wijziging van huwelijksstelsels(586).

Dit betekent dat voor de Wet van 14 juli 1976 dergelijke verzaking wettelijk niet mogelijk was. Die verzaking is behept met een absolute nietigheid aangezien de onveranderbaarheid van het huwelijksstelsel onder het oude recht van openbare orde was. En het betekent ook dat onder het nieuwe recht dergelijke verzaking moet gebeuren onder de vorm van een procedure van wijziging van huwelijksstelsel. Het is wel mogelijk om een vroegere, nietige verzaking nu te laten bekrachtigen in een procedure van wijziging huwelijksstelsel.

371. Het zijn echter de verdelingsovereenkomsten die tot meer rechtspraak aanleiding geven. Artikel 1469, tweede lid B.W. verplicht echtgenoten om een voorafgaande rechterlijke machtiging te vragen om elkaars onverdeeld aandeel te kunnen inkopen, tenzij het zou gebeuren in het kader van een openbare verkoop. De rechtbank zal bij het verlenen van de machtiging in het bijzonder aandacht besteden aan de belangen van eventuele schuldeisers van de echtgenoten en erover waken dat één van de echtgenoten zich niet op georganiseerde wijze onvermogen tracht te maken. De Rechtbank van Eerste Aanleg te Brussel(587) oordeelt dat een verdeling tussen echtgenoten waarbij een onroerend goed aan één echtgenoot wordt toebedeeld zonder enige compensatie, waarbij bovendien de hypothecaire schuld door beide echtgenoten verder zal worden afbetaald, een schenking tussen echtgenoten

(585) J. KOKELENBERG, „Enige verdeelde bedenkingen omtrent onverdeeldheid”, *T.B.B.R.* 1997, 238-260.

(586) *Bergen 4 mei 1999, J.T.* 1999, 623.

(587) *Rb. Brussel 4 februari 1996, T.B.B.R.* 1996, 346.

is en een mogelijke bedreiging vormt voor de schuldeisers van de overdragende echtgenoot. Zij weigert om die reden de machtiging.

Op grond van een soortgelijke motivering oordeelt de Rechtbank van Eerste Aanleg te Hasselt(588) over een verdeling tussen echtgenoten waarbij aan één echtgenoot één onroerend goed en aan de andere echtgenoot twee onroerende goederen worden toebedeeld mits deze laatste alle lopende hypothecaire schulden moet afbetalen. Dit kan een verdelingsoperatie zijn waarbij de overname van de hypothecaire leningen door de overbedeelde echtgenoot de te betalen oplegsom voor de andere echtgenoot inhoudt. In dit geval is artikel 1469, 2° lid B.W. toepasselijk en is een voorafgaande machtiging van de rechtbank vereist. Wanneer de rechtbank vaststelt dat bij die verdeling ongelijke loten worden samengesteld, moet zij de machtiging weigeren, aangezien anders de rechtbank een schenking tussen echtgenoten, voor het bedrag van het verschil van waarde van de loten, bij wege van verdeling zou bekrachtigen.

Artikel 1469, 2° lid B.W. is echter niet van toepassing op verdelingsovereenkomsten waarbij elke echtgenoot delen in de verschillende onverdeelde goederen ruilt met de andere echtgenoot, eventueel zelfs met betaling van een beperkte opleg voor zover deze maar als een accessorium kan worden beschouwd.

372. Dergelijke verdelingsoperaties geven aanleiding tot opmerkelijke gerechtelijke uitspraken. Zo vraagt een echtgenoot de toestemming aan de Voorzitter van de Rechtbank van Eerste Aanleg te Nijvel om de onverdeelde helft van haar echtgenoot in de onverdeelde woning te kunnen overkopen. De Voorzitter(589) staat dit toe op basis van de kritische artikelen 1469, 2° alinea en 1595, 4° B.W. en benoemt meteen een notaris om de akte te verlijden alsmede ook een notaris om de afwezige of verstekdoende partijen te vertegenwoordigen. Dit is een merkwaardige uitspraak. Artikel 1469 B.W. is, in het kader van de willige rechtsmacht, een rechterlijke controle op een wens van verkoop tussen echtgenoten. Dit artikel opent niet de mogelijkheid om een vorm van gedwongen procedure tot overname te kunnen doorvoeren. De andere echtgenoot, die geen partij in de procedure is geweest, kan gedurende 30 jaar de procedure van derdenverzet voeren tegen deze verplichte verkoop aan zijn echtgenote. Het ware correcter geweest om een procedure van uit onverdeeldeheidtrekking te vragen op basis van art. 815 B.W. en 1209 Ger.W.

Nog opmerkelijker is een uitspraak van de Rechtbank van Eerste Aanleg te Aarlen(590). Een echtgenoot wenst de onverdeelde helft van een perceel bouwgrond aan zijn echtgenoot over te dragen, om er samen op te bouwen. Zij beginnen een procedure voor de rechtbank op basis van art. 1469, 2° lid

(588) Rb. Hasselt 20 februari 1996, *T.B.B.R.* 1997, 322.

(589) Voorz. Rb. Nijvel 24 april 1997, *Rev. not. b.* 1998, 574, noot R.D.V.

(590) Rb. Aarlen 9 januari 1998, *Rev. trim. dr. fam.* 2000, 717.

en 1595, 4^o B.W. om de verkoop tussen echtgenoten toe te staan. De rechtbank staat dit toe alhoewel beide wetsartikelen de verkoop/verdeling van onverdeelde goederen betreft, terwijl het hier de bedoeling was om een eigen goed onverdeeld te maken. In een korte noot onder het vonnis wordt hier terecht kritiek op geleverd. Er waren zeker meer aangewezen oplossingen zoals een wijziging van het huwelijkscontract om bijvoorbeeld een gemeenschap beperkt tot één enkel goed naast het stelsel van scheiding van goederen te creëren. Nu de rechtbank dit heeft toegelaten stelt zich de vraag of het vonnis de inherente nietigheid van de operatie dekt, dan wel bij eventuele echtelijke moeilijkheden de onverdeeldheid terug in vraag kan gesteld worden.

AFDELING 5

TOEVOEGING GEMEENSCHAP OF VENNOOTSCHAP

373. Echtgenoten, die van goederen gescheiden zijn, wensen soms hun zuivere scheiding te verzachten en enige financiële solidariteit tussen elkaar in te voeren. Dit kunnen zij op occasionele, ongeorganiseerde wijze doen, door één of meer goederen in onverdeeldheid te verwerven. Hierop zijn de regels zoals in de twee vorige afdelingen uiteengezet van toepassing.

Maar zij kunnen ook in hun huwelijkscontract aanvullende clausules invoegen om die financiële solidariteit systematisch te organiseren en die niet van de occasionele goodwill van beide partners te laten afhangen.

374. Zo kunnen echtgenoten aan het stelsel van scheiding van goederen een gemeenschappelijk vermogen toevoegen, dat beperkt is tot één enkel onroerend goed. Dit betreft in de praktijk meestal de gezinswoning. Het gaat dan maar om een zeer beperkte aanpassing van het stelsel van scheiding van goederen die wordt gewenst door die echtgenoten die niet samen de gezinswoning in onverdeeldheid kunnen verwerven omdat één van beide ze reeds (voor het huwelijk) bezit.

Verdeling staande het huwelijk van dit in de beperkte gemeenschap ingebrachte goed is niet mogelijk overeenkomstig artikel 1469, 2^o lid B.W.(591). Dit is niet de verdeling van een gewone onverdeeldheid maar de opheffing van het beperkte gemeenschappelijk vermogen en vereist bijgevolg een procedure van wijziging huwelijksstelsel. Een nauwkeurige formulering van dergelijke beperkte gemeenschap is nodig om latere interpretatieproblemen te vermijden in geval van eventuele verkoop en herbelegging van de opbrengst van de in gemeenschap gebrachte goederen(592).

(591) [Rb. Verviers 23 november 1998](#), *J.L.M.B.* 1999, 1038 noot C. GIMENNE; W. PINTENS, B. VAN DER MEERSCH, K. VANWINCKELEN, *Inleiding tot het familiaal vermogensrecht*, Leuven, Universitaire Pers Leuven, 2002, 294, nr. 611.

(592) Zie hierover Y.-H. LELEU en L. RAUCENT, *Rép. Not., T. V., Les régimes matrimoniaux, IV, Les régimes conventionnels*, 955-956, nr. 1148.

375. Echtgenoten kunnen ook verkiezen om een ruimere gemeenschap toe te voegen aan hun stelsel van scheiding van goederen. Een veel voorkomende keuze voor de invoering van het nieuw wettelijk stelsel bij de Wet van 14 juli 1976 was de „gemeenschap beperkt tot de aanwinsten, overeenkomstig de artikelen 1498 en 1499 van het B.W.”. Dergelijk huwelijkscontract betekent niet dat alle regels van de gemeenschap automatisch van toepassing zouden zijn op die gemeenschap van aanwinsten(593). Het kan ook een stelsel van scheiding van goederen zijn waarnaast een beperkte vennootschap wordt gecreëerd waarin een aantal goederen vallen. Dit heeft onder meer gevolgen voor de bewijslast van de vergoedingen. Er is geen vermoeden dat de vennootschap de uitgaven van het gezin heeft gedragen zodat de eisende echtgenoot moet bewijzen dat de vennootschap (of hij zelf persoonlijk) gelden heeft geïnvesteerd in de persoonlijke eigendom van de andere echtgenoot(594).

AFDELING 6

VEREFFENING VAN HET STELSEL VAN SCHEIDING VAN GOEDEREN

376. Het stelsel van scheiding van goederen doet geen gemeenschappelijk vermogen ontstaan, zodat op het eerste gezicht er geen vereffening-verdeling van het huwelijksstelsel zou nodig zijn bij het einde ervan. Toch kunnen de echtgenoten goederen in onverdeeldheid bezitten en kunnen zij wederzijdse schuldvorderingen hebben zodat een vereffening van het stelsel noodzakelijk is. De problemen, die in de onderzochte periode aan het oordeel van de rechter zijn onderworpen, zijn in volgende categorieën onder te verdelen:

1) Meewerken van de ene echtgenoot in de handelszaak van de andere echtgenoot

377. Wanneer één echtgenoot meewerkt in de handelszaak die persoonlijke eigendom is van de andere echtgenoot, ontstaat er geen automatisch recht op vergoeding of recht op deelname in de (tijdens het huwelijk verwezenlijkte) meerwaarde van de handelszaak. Het is nu eenmaal eigen aan het stelsel van scheiding van goederen dat beide echtgenoten een eigen vermogen hebben. Medewerking verlenen aan de beroepsactiviteit van de partner doet geen recht op vergoeding ontstaan(595).

Dit is ook de mening van het Hof van Beroep te Gent, dat er aan toevoegt dat de medewerking in de handelszaak, zonder investering van eigen gelden, een compensatie heeft gehad in het gezamenlijk verbruiken van de opbrengsten

(593) H. CASMAN, *Notarieel familierecht*, Gent, Mys & Breesch, 1991, 107; W. PINTENS, B. VAN DER MEERSCH, K. VANWINCKELEN, *Inleiding tot het familiaal vermogensrecht*, Leuven, Universitaire Pers Leuven, 2002, 292, nr. 608 e.v.

(594) [Brussel 10 november 1994](#), *Rev. not. b.* 1995, 204.

(595) Rb. Verviers 20 juni 1994, *Rev. not. b.* 1998, 634, bevestigd door Luik 9 september 1997, *Rev. not. b.* 1998, 634.

van de handelszaak gedurende het huwelijk(596). Het Hof hervormt het vonnis van de Rechtbank van Eerste Aanleg te Dendermonde(597) die integendeel van oordeel was dat wanneer de medewerking in de handelszaak van de partner verder gaat dan de loutere vervulling van de familiale hulp- en bijstandsplicht en de arbeid intensiever is dan hetgeen op grond van de normale plicht tot samenwerking van de echtgenoten kan verwacht worden, er aanleiding tot vergoeding bestaat.

378. Toch is dit geen eenstemmige rechtspraak. Een vrouw werkt mee in de handelszaak van haar man gedurende 14 jaar. De handelszaak is door de man van zijn ouders overgenomen in de periode voor zijn huwelijk en nadien verder op zijn naam uitgebaat.

Aangezien de vrouw gedurende lange tijd mee heeft gewerkt in de zaak (verkoop aan de toog) heeft zij bijgedragen tot de meerwaarde die de handelszaak na zoveel jaren heeft gekregen. Dit is volgens de Rechtbank van Eerste Aanleg te Luik(598) een verrijking zonder oorzaak, die moet worden vergoed door de man. Er is verarming in hoofde van de vrouw aangezien zij niet mede-eigenares is van de handelszaak. Die meerwaarde moet nu worden gedeeld bij de echtscheiding. Dit vonnis verdient enige kritiek omdat de verarming twijfelachtig is geformuleerd. Er is louter een hypothetische verarming in de zin dat zij een minderontvangst heeft genoten omdat zij zelf geen andere, eigen activiteit gedurende het huwelijk heeft kunnen uitoefenen waardoor zij misschien een eigen vermogen zou hebben kunnen opbouwen.

2) Woonvergoedingen voor het verder bewonen van een onverdeelde woning

379. Wanneer beide echtgenoten samen in onverdeeldheid een woning bezitten en één van beide het exclusief genot ervan heeft, is deze een vergoeding ervoor aan de andere echtgenoot verschuldigd(599). Die woonvergoeding is verschuldigd door de echtgenoot die het bezit en/of beheer van de woning heeft, ongeacht of hij werkelijk het goed in gebruik heeft(600).

De woonvergoeding heeft geen huurkwalificatie wat immers zou inhouden dat die na 5 jaar wachten verjaard zou zijn. Ze vormt integendeel een deel van het vermogen van de echtgenoten en is zo een onderdeel van het te verdelen kapitaal in het kader van de vereffening/verdeling van het huwelijksstelsel. Het is een schadevergoeding voor het niet kunnen gebruiken van

(596) *Gent 20 februari 1998, T.G.R. 1998, 113.*

(597) *Rb. Dendermonde 17 november 1995, T.G.R. 1998, 114.*

(598) *Rb. Luik 8 januari 1996, Rev. trim. dr. fam. 1996, 572.*

(599) *Bergen 22 januari 1998, Rev. trim. dr. fam. 1999, 135.*

(600) *Rb. Verviers 20 juni 1994, Rev. not. b. 1998, 634, bevestigd door Luik 9 september 1997, Rev. not. b. 1998, 634.*

een onverdeeld goed en die verjaart op dezelfde wijze als de hoofdvordering over het aandeel in het kapitaal van het onverdeeld goed(601).

380. In de onderzochte periode heeft het Hof van Cassatie uitspraak gedaan over het al dan niet verschuldigd zijn van een woonvergoeding door die echtgenoot die van de vrederechter in het kader van voorlopige maatregelen of van de voorzitter van de rechtbank in het kader van de echtscheidingsprocedure het recht van exclusieve bewoning van de (gezins)woning heeft verkregen. Het arrest betrof weliswaar een onverdeeldheid voortvloeiende uit een gemeenschapsstelsel, maar de regel vindt ook toepassing op de hier besproken onverdeeldheid. Wanneer uit de beschikkingen van de vrederechter of voorzitter blijkt dat de betrokkene ten alimentaire titel (omdat hij/zij behoeftig is) de woning zonder lasten mag betrekken, dan betekent dit nog niet dat de betrokken echtgenoot een woonvergoeding in het kader van de vereffening-verdeling van het huwelijksstelsel moet betalen. Het gezag van gewijsde van de beschikking geldt slechts *rebus sic stantibus*(602). Het is pas bij het opmaken van de rekeningen van de postcommunautaire onverdeeldheid dat zal blijken of het woonrecht slechts provisioneel was toegekend dan wel een alimentair karakter had.

3) Verbouwingen en onderhoudskosten aan een gezamenlijke woning

381. De echtgenoot die verbouwingen aan een onverdeeld goed heeft gefinancierd heeft recht op een vergoeding ten bedrage van de meerwaarde die het goed door die werken heeft verkregen(603). De financiering van dergelijke verbouwingen gaat verder dan een deelname in de lasten van de huishouding, zodat die betaling als een lening van de ene echtgenoot aan de andere kan worden beschouwd of minstens op basis van het principe van de verrijking zonder oorzaak enige compensatie moet krijgen. Het Hof van Beroep te Bergen is ook van oordeel dat de andere echtgenoot moet bijdragen in de kosten van onderhoud en de lasten van de woning (onroerende voorheffing, brandverzekering,...) tot beloop van de helft. Dit laatste standpunt wordt niet door alle rechters bijgetreden. Zo oordeelt het Hof van Beroep te Luik dat de onderhoudskosten (die in casu niet zeer hoog waren) aan de onverdeelde woning gezamenlijke kosten zijn die als lasten van het huishouden op ongelijke wijze door de echtgenoten kunnen worden gedragen(604).

(601) [Luik 28 juni 2000](#), *J.T.* 2000, 789.

(602) [Cass. 27 april 2001](#), *E.J.* 2002, 2, noot S. MOSSELMANS, *Pas.* 2001, I, 715 en *T.B.B.R.* 2002, 128.

(603) [Bergen 22 januari 1998](#), *Rev. trim. dr. fam.* 1999, 135.

(604) [Luik 9 september 1997](#), *Rev. not. b.* 1998, 635.

4) Schuldvorderingen tussen echtgenoten

382. Schuldvorderingen ontstaan in de regel tussen echtgenoten bij bepaalde aankopen van (onroerende) goederen waarbij één echtgenoot de aankoop voor een groter deel betaalt dan het deel eigendom dat hij verwerft. Echtgenoten kunnen bij de aankoop hierover schriftelijke overeenkomsten vastleggen zodat het principe en de omvang van de schuldvordering duidelijk zijn. Wanneer die schuldvordering niet schriftelijk is vastgelegd, kunnen er na ontbinding van het huwelijksstelsel betwistingen ontstaan. Zo meent een weduwnaar dat de overdracht van gelden aan zijn ex-echtgenote ter betaling van de aankoop van haar deel in de gezinswoning niet volledig en automatisch een bijdrage kan zijn van de rijkere echtgenoot in de lasten van de huishouding. Hij beschouwt ze als een schenking en herroept die na het overlijden van zijn echtgenote. Dit wordt aanvaard door het Hof van Beroep te Luik(605).

Hetzelfde Hof van Beroep te Luik oordeelt over een gelijkaardige situatie in een arrest van 9 september 1996(606). Een echtgenote, gescheiden van goederen, koopt een onroerend goed in eigen naam. Die woning dient als gezinswoning. De aankoop wordt gefinancierd met een lening die beide echtgenoten samen aangaan. Er wordt niet betwist dat beide echtgenoten hebben deelgenomen aan de lasten van het huishouden. Het vermoeden van het huwelijkscontract dat beide echtgenoten geacht worden hun bijdrage in de lasten van het huwelijk dag na dag te hebben geleverd, zonder hierover kwijting te moeten leveren betekent niet dat de bijdrage van de man in de lening van de vrouw een deelname in de lasten van het huwelijk zou zijn. Integendeel, de vrouw zou moeten kunnen bewijzen dat de man geen andere bijdrage heeft geleverd in de lasten van het huwelijk zodat de bijdrage in de lening zijn deelname in de lasten van het huwelijk vertegenwoordigt. Dit wordt in casu niet bewezen. Daarom oordeelt het Hof dat de betaling van de man van een lening ter verwerving door de vrouw van een eigen woning een verrijking zonder oorzaak is die tot vergoeding aanleiding geeft.

383. Wanneer het principe van de schuldvorderingen vast staat, is er nog de vraag vanaf wanneer de schuldvorderingen interesten opbrengen. Omdat de wet niet bepaalt dat schuldvorderingen tussen echtgenoten van rechtswege interesten opbrengen vanaf de ontbinding van het huwelijk, dit in tegenstelling tot de vergoedingen, brengen die schuldvorderingen maar interesten op vanaf de ingebrekestelling om de schuldvordering te voldoen(607). Zulke ingebrekestelling kan worden afgeleid uit de dagvaarding tot uit onverdeeldheid-treding of tot vereffening/verdeling van het huwelijksstelsel.

(605) [Luik 7 maart 2000](#), *J.L.M.B.* 2000, 1079, noot SACE, *Rec. gén. enr. not.* 2000, nr. 25085, noot GOFFAUX en *Rev. not. b.* 2000, 670.

(606) [Luik 9 september 1996](#), *Rev. trim. dr. fam.* 1996, 578.

(607) [Luik 22 september 1999](#), *J.T.* 2000, 777 en [Rb. Luik 8 januari 1996](#), *Rev. trim. dr. fam.* 1996, 572.

5) Verdeling van de onverdeelde goederen

384. Bij de vereffening van het huwelijksstelsel van scheiding van goederen moeten soms onverdeelde goederen worden verdeeld. Bij die gelegenheid willen ex-echtgenoten nogal eens de toepassing van de artikelen 1446 en 1447 B.W. over de preferentiële toewijzing van de gezinswoning en het huisraad vragen. Maar die wetsartikelen zijn uitzonderingen op de normale regels van verdeling van onverdeelde goederen en enkel voorzien in het kader van gemeenschapsstelsels, zodat (ex)echtgenoten die met een huwelijksstelsel van scheiding van goederen zijn gehuwd (geweest), er de toepassing niet van kunnen vragen(608).

Ook het artikel 1469, 2^o lid B.W. is niet meer toepasselijk op een onverdeeldheid na echtscheiding. Dit artikel moet de schuldeisers tegen collusie tussen echtgenoten gedurende het huwelijk beschermen. Het gevaar van collusie is niet meer aanwezig na een echtscheiding.

385. Een pauliaanse vordering ingesteld door de schuldeiser van één echtgenoot tegen een vereffening/verdeling van een postcommunautaire onverdeeldheid, waarbij een onroerend goed werd overgenomen door de andere echtgenoot in ruil voor afstand van vordering van onderhoudsgeld en overname van de hypothecaire schuld op het onroerend goed, is niet gegrond(609). Er is geen schade bewezen door de schuldeiser die niet aantoonde dat na betaling van de lopende schulden hun schuldenaar nog een opbrengst uit de eventuele verkoop van het goed zou hebben gehad. Ook is dergelijke vereffening/verdeling niet gebeurd met behulp van bedrog van de echtgenoot-schuldenaar. Een dergelijke verrichting met overname van de woning in ruil voor het verder betalen van de hypothecaire schuld die erop weegt, is een courante operatie.

HOOFDSTUK VI

OVERGANGSRECHT

Auteurs: W. PINTENS en J.-L. SNYERS

AFDELING I

ALGEMEEN

386. Zoals reeds vermeld in het vorige overzicht(610) is de discussie betreffende de verschillende theorieën over het overgangsrecht volledig verdwenen. De continuïteitstheorie wordt onverkort toegepast. Deze continuïteitstheorie leidt tot volgende oplossingen.

(608) [Bergen 3 mei 1995](#), *J.T.* 1996, 52.

(609) [Rb. Ieper 13 juni 1995](#), *T.B.B.R.* 1997, 438.

(610) *T.P.R.* 1996, 332, nr. 262.